

Opleiden in excellente communicatie

Het Samenwerkingsverband (SWV) Noord West Twente heeft gekozen voor handelingsgericht werken. De IB-netwerken van dit samenwerkingsverband hebben de handen ineengeslagen om voor zichzelf een professionaliseringslag te maken. Passend Onderwijs doet een sterk beroep op de competenties en communicatievaardigheden van leerkrachten, opdat ook speciale kinderen, als het even kan, op de gewone basisschool tot leren komen. Hun visie? Leid je IB'ers goed op. Daardoor kunnen zij leerkrachten excellent adviseren en begeleiden in het onderkennen van de onderwijsbehoeften van hun leerlingen.

De opleiding 'De excellent communicerende IB'er' is op maat ontworpen door Klaver Coaching en Training - een adviesbureau dat zich ruim 15 jaar specialiseert in het trainen van basisscholen op het gebied van excellente communicatie, in samenwerking met SWV Twente Noord. Deze casus beschrijft de kernwaarden en inzichten die uit het organiseren van deze opleiding met het juiste instrumentarium voor de IB'er naar voren zijn gekomen.

IB'ers zijn de sleutel

IB'ers zijn de spin in het zorgweb van ieder school. Zij begeleiden leerkrachten wanneer er kinderen in hun klas buiten de boot dreigen te vallen. Kees Hendriks, Directeur van het SWV Twente Noord zegt hierover: *"Wanneer IB'ers goed geschoold en getraind zijn, kunnen zij hun collega's beter ondersteunen. Het idee is dat daarmee de cultuur van de school verder zal professionaliseren en kinderen beter begeleid kunnen worden. Wij willen onze IB'ers excellent toerusten in deze taak."*

De ambitie van het SWV Twente Noord is:

- IB'ers handelen professioneler in het begeleiden, adviseren en coachen van hun collega's;
- IB'ers helpen hun collega's te reflecteren op hun eigen onderwijskundig handelen, waardoor er geen kinderen onnodig verwezen worden naar het speciaal onderwijs;
- IB'ers dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs;
- IB'ers verbreden van het zorgprofiel van de school.

Competent - wat houdt dat in?

De opleiding is ontwikkeld vanuit de vier competenties uit de beroepsstandaard voor de IB'ers:

- doelgericht communiceren
- zorgbesprekingen leiden
- leerkrachten adviseren
- leerkrachten coachen

Wat doe je precies als je competent bent?

Er is een 180-graden-feedbacklijst gemaakt, die zowel door de directeur, de IB'er, als een leerkracht is ingevuld. Hieruit werd de opvallende conclusie getrokken dat er geen duidelijk beeld bestond over wat deze competenties eigenlijk precies inhielden. Daarmee was er ook geen helderheid over waar de school stond.

Er is daarom besloten deze competenties eerst uit te diepen: waar staan de competenties voor en wat wordt er precies van je verwacht als IB'er? Wat betekent het om ze toe te kunnen passen? Door samen hierover in gesprek te gaan, konden de deelnemers een visie creëren voor hun school: Hoe willen zij als school vormgeven aan hun zorgplicht? Welke interne cultuur is hiervoor nodig, ter ondersteuning van deze visie?

Invulling van de vier competenties

Doelgericht communiceren

Deze competentie gaat over de basisbegrippen in de communicatie en hoe je die professioneel en doelgericht inzet. Het vormt de basis voor je functioneren als IB'er én voor de hierna volgende drie kerncompetenties. Beheers je deze competentie onvoldoende, heb je feitelijk geen basis om vanuit te werken. Beheers je deze competentie wel, werk je effectief en kun je vakmatig 'doorgroeien' met de volgende drie competenties.

Zorgbesprekingen leiden

Deze competentie gaat over het in goede banen leiden van lastige besprekingen over zorgleerlingen. Deze competentie is nodig omdat het de taak is van de IB'er om in deze besprekingen een gezamenlijk perspectief op de voortgang te ontwikkelen. Door deze competentie te ontwikkelen, ontstaan afstemming en vertrouwen. Beheers je deze competentie onvoldoende, kunnen verkeerde beslissingen genomen worden, gaat er tijd en energie verloren en verspeel je goodwill bij deze en gene. Beheers je deze competentie wel, dan bereid je besprekingen goed voor. En krijgt ieder de ruimte om de essentiële zaken in te brengen, zodat je gezamenlijkheid de volgende stappen kunt bepalen.

Leerkrachten adviseren

De IB'er draagt in het adviseren zijn of haar kennis over. Deze competentie is nodig om effectief te zijn in dat wat leerkrachten het liefste van de IB'er willen: advies. Beheers je deze competentie onvoldoende, geef je te pas en te onpas advies. De vraag is of leerkrachten er dan werkelijk iets mee (kunnen of willen) doen. Beheers je deze competentie wel, dan weeg je een vraag om advies. Je vraagt door tot je de vraag goed doorziet. Daarna kom je samen bij een passende oplossing uit.

Leerkrachten begeleiden

Het begeleiden gaat over het faciliteren van de leerkracht, waardoor de ander zélf tot een oplossing komt. Daarvoor gebruikt de IB'er begeleidingsvaardigheden. Deze competentie is nodig omdat de leerkracht het best geholpen wordt met een luisterend oor en uitdiepende vragen. Daardoor ontstaat ruimte voor eigen oplossingen. Leerkrachten willen wel veranderen, maar vaak niet veranderd worden. Beheerst een IB'er deze competentie onvoldoende, dan blijft hij advies geven en komt de vraag achter de vraag niet op tafel. En wordt er mogelijk een kans op professionalisering van het schoolteam gemist. Dit is de moeilijkste én krachtigste competentie. De IB'er komt op een diepere laag in gesprekken en in het contact met de leerkracht.

Excellente communicatie als basis

Excellente communicatie is de basis van professioneel gedrag en het goed kunnen uitvoeren van de vier competenties. In de opleiding staat het leren hoe je je communicatie en gedrag effectief kunt inzetten als middel centraal. Wat houdt excellente communicatie in?

Leerkrachtengedrag - een grote impact op de leerling

De leerkracht en het gedrag van de leerkracht doet er toe - of je nu handelingsgericht of opbrengstgericht werkt. Kinderen floreren, wanneer de leerkracht aansluit bij hun basis- en onderwijsbehoeften. Het klassenmanagement van de leerkracht speelt hierin een belangrijke rol. Wanneer kinderen niet mee kunnen met het opgestelde groepsplan, is het belangrijk dat de IB'er en leerkracht diepgaand stilstaan bij de vraag:

- Wat is de onderwijsbehoefte van dit kind? Wat heeft dit kind van jou nodig als leerkracht om zelfstandig aan het werk te gaan of bijvoorbeeld de tafels te leren?
- Welk leerkrachtengedrag komt aan deze speciale onderwijsbehoeften tegemoet?
- Hoe kun jij dit gedrag in je klassenmanagement inbouwen?

IB-gedrag - een grote impact op de leerkracht

De IB'er en het IB-gedrag doen er voor de leerkracht toe. Vooral in die situaties, waarin de leerkracht handelingsverlegen is. En wat doe je als IB'er als jij ziet waar de kneep zit, en de leerkracht zelf niet? Dit zijn belangrijke vragen die de IB'er kan stellen om een ingang te krijgen:

- Wat is de moeite die de leerkracht heeft met dit kind?
- Welke aandeel van de leerkracht heb ik gezien? Hoe zeg ik dit precies én met behoud van de relatie?
- Welke ondersteuningsbehoefte heeft de leerkracht? Hoe ontdek ik die? Hoe sluit ik daar als IB'er op aan?
- Welke mogelijkheden bestaan er om aan de onderwijsbehoeften van dit kind tegemoet te komen?
- Welke - realistische en haalbare - gedragalternatieven kunnen we samen ontwikkelen?
- Welke moed vraagt dit van de leerkracht?

Soortgelijke vragen stellen de IB'ers in de opleiding aan elkaar. Zoals de leerkracht er in de klas er toe doet, zo heeft de IB'er en het IB-gedrag impact op collega's, het team en de ontwikkeling van het zorgprofiel van de school. Belangrijke vraagstukken voor de IB'er hierin zijn:

- Wat is de ondersteuningsbehoefte van teamleden en/of van deze leerkracht?
- Waarin ben ik handelingsverlegen naar collega's? Wat is mijn moeite?
- Wat kan ik doen, opdat je deze collega wel kunt ondersteunen?
- Wat kan ik doen om het zorgprofiel van je school te verbreden?
- Welke moed vraagt dat van mij als IB'er?

Zo reflecteren IB'ers op hun gedrag en het effect van hun gedrag. Daarmee ervaren zij het effect en het resultaat van reflectie. Zij nemen dat mee naar hun school.

Feedback met de juiste snaar

Een van de belangrijkste uitdagingen voor een IB'er is om de leerkracht feedback te geven op het effect van diens leerkrachtgedrag op de leerling. Met behoud van relatie én zonder dat deze zich onveilig voelt. Vooral wanneer de feedback kritisch wordt, is het de kunst om de leerkracht te helpen de feedback te ontvangen, zonder in de verdediging te gaan. Het is de bedoeling van de feedback, dat de leerkracht samen met de IB'er gaat nadenken hoe hij zijn gedrag beter kan afstemmen op dat wat een specifieke leerling van hem nodig heeft om tot leren te komen. Je helpt als IB'er de leerkracht in zijn kracht te zetten doordat deze ontdekt wat zowel zijn kwaliteiten als zijn leerpunten zijn.

Een IB'er merkte op: "In de leerlingbespreking is meer rust en stilte. De gesprekken hebben een duidelijke structuur gekregen. Ik houd meer de regie. Mijn feedback op collega's is concreet, waardoor de ander na denkt over haar eigen aandeel in plaats van te kijken naar de omgevingsfactoren. Ik benadruk in de begeleidingsgesprekken zowel de sterke als de werkpunten van de leraar in relatie tot deze leerling."

Een directeur vertelt dat de werkwijze van haar IB'er ten goede veranderd is door de opleiding: "Ze is meer gaan coachen en minder gaan adviseren. Juist daardoor is zij toegankelijker voor haar collega's geworden; de drempel is lager geworden. De IB'er luistert beter en sluit aan op de vraag en het probleem van de leerkracht."

Reacties van de deelnemers tot nu toe

De IB'ers zijn enthousiast over de opleiding. Vooral omdat de opleiding praktisch is en op hen gericht. Zij leren veel van de manier van coachen van de opleiders zelf. De IB'er zelf, hun eigen gedrag en het effect ervan in de school staan in de opleiding centraal. Daardoor leren zij hun eigen moeite kennen en hun moed aanspreken. Ze leren lastige situaties herkennen, hun eigen aandeel verwoorden en mogelijkheden ontwikkelen om de penibele situatie tot een goed einde te brengen. IB'ers leren zo de begrippen moeite en moed op zichzelf toe te passen als de beste voorbereiding om te mee te nemen in het coachen van collega's.

“Ik vond het erg nuttig om te leren op welke wijze ik leerkrachten kan begeleiden. Ik heb geleerd dat dit echt iets anders is dan adviseren. Het oefenen van het leiden van een zorgbespreking vond ik erg confronterend. Ik moest wennen aan mijn leidende rol hierin en voelde me in het begin onwennig. Op het gebied van professionele communicatie kan ik me nog verder verdiepen in het doorvragen bij de leerkracht om zo meer tot de kern te komen.”

“Ik weet nu wat ik moet doen om excellent te worden op het gebied van communicatie. In theorie. Het toepassen is stap twee. Dat ga ik de komende tijd veel oefenen.”

“Ik heb geleerd hoe ik mijzelf leeg kan maken, om zo echt naar de leerkracht te luisteren. Zo kan ik me beter inleven en daarmee voelen wat er speelt. Ik durf leerkrachten nu meer te confronteren met wat ik zie. Door open te formuleren en ook complimenten te maken, creëer ik een veilige omgeving waarin hiervoor ruimte is.”

Voor wie we het allemaal doen

Zoals een leerkracht er toe doet, zo doet ook het gedrag van een IB'er er toe. Want de leraar kan zijn gedrag veranderen en datzelfde geldt ook voor de IB'er. De IB'er is een belangrijke sleutel in het professioneel vormgeven van Passend Onderwijs. De bovenstaande vier competenties geven de IB'er het instrumentarium om een omgeving te creëren, waarin degene voor wie we het allemaal doen het meeste floreert: het kind.

En nu aan de slag: rust je IB'ers ook goed toe!

Zorg dat zij de sleutel tot succes worden voor je leerkrachten.

Kijk op onze site voor meer informatie over de data en kosten:

www.klaveracademie.nl/excellent-communicerende-iber.